

TESTUINGURUA: JASANGARRITASUNA NAZIOARTEKO EUROPAKO ETA EAEKO POLITIKEN ERDIGUNEAN

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

TESTUINGURUA: JASANGARRITASUNA NAZIOARTEKO EUROPAKO ETA EAEKO POLITIKEN ERDIGUNEAN

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

TESTUINGURUA: JASANGARRITASUNA NAZIOARTEKO EUROPAKO ETA EAEKO POLITIKEN ERDIGUNEAN

Nazio Batuen 2030 Agendak eta Garapen Jasangarrirako 17 Helburuek ezartzen duten bezala, mende honetako erronka globala da mundu osoan gizarte, ekonomia eta ingurumen arloko kontsiderazioak orekatuko dituen garapena lortzea.

Azken urteotan helburu horiek lortzeko bidean aurrerapen handiak egin badira ere, gaur egun nazioarteko krisiek bat egin dute, eta horrek eragin zuzena du euskal gizartean. Osasun krisiak, gatazka belikoak, inflazioaren igoera, hornidura katearen etenak edo lan merkatuaren presioak kezka globalak dira, askotan premiazkoak, eta eragin zuzena dute Euskadiko eguneroko errealitatean, prezioak nabarmen igozten ari baitira, eta lehengaiak eta produktuak hornitzeko zailtasunak baitaude.

Segurtasun krisiek edo tentsio geopolitikoek bezala, nazioarteko ingurumen krisiak ere inpaktu zuzena du euskal errealitatean. Klima aldaketa, kutsadura eta biodibertsitatearen galera ingurumen erronkak dira, eta ondorio garrantzitsuak dituzte gure garapen ereduan. Klima aldaketaren ondorioak erraz ikus daitezke: suteak ohikoak dira, lehorteak gero eta ugariagoak eta iraunkoragoak, eta gertaera meteorologikoak muturrekoak dira, gu oraindik behar bezala prestatuta ez egon arren. sute errepikarietan, gero eta ugariagoak eta iraunkoragoak diren lehorteetan eta oraindik behar bezala prestatuta ez gauden muturreko gertaera meteorologikoetan. Nazio Batuen 2022ko Garapen Jasangarrirako Helburuen Txostenak jasotzen duenez, Europako zortzi heriotzetatik bat kutsadurarekin lotuta dago, eta bereziki biztanleria sektore ahulenei eragiten die.

Nazio Batuen 2030 Agendaren Garapen Jasangarrirako Helburuak

(Iturria: Nazio Batuak)

LOS ECOSISTEMAS RELACIONADOS CON EL AGUA EN EL MUNDO SE ESTÁN DEGRADANDO A UN RITMO ALARMANTE

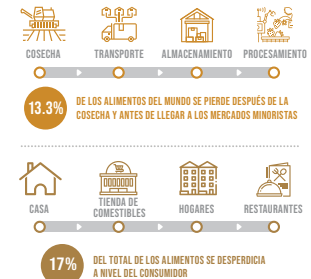
EN LOS ÚLTIMOS 300 AÑOS **MÁS DEL 85%** DE LOS HUMEDALES DEL PLANETA SE HAN PERDIDO

PARA CUMPLIR CON LAS METAS DE AGUA POTABLE, SANEAMIENTO Y HIGIENE PARA 2030 REQUIERE INCREMENTAR **24** EL RITMO DE PROGRESO

LOS PATRONES INSOSTENIBLES DE CONSUMO Y PRODUCCIÓN SON LA CAUSA PRINCIPAL DE LA TRIPLE CRISIS PLANETARIA

DEMASIADOS ALIMENTOS SE PIERDEN O DESPERDICIAN EN TODOS LOS PAÍSES TODOS LOS DÍAS

NUESTRO OCEANO, EL MAYOR ECOSISTEMA DEL PLANETA, ESTÁ EN PELIGRO

LA CONTAMINACIÓN POR PLÁSTICOS AHOGA EL OCEANO

~17 MILLONES DE TONELADAS DE PLÁSTICO SE VERTIERON EN EL OCEANO EN 2021

Y SE PREVÉ QUE SE DUPLIQUE O TRIPLIQUE PARA 2040

AL MENOS **3.000 MILLONES DE PERSONAS** DESCONOCEN LA CALIDAD DEL AGUA DE LA QUE DEPENDEN DEBIDO A LA FALTA DE SUPERVISIÓN

733+ MILLONES DE PERSONAS VIVEN EN PAÍSES CON NIVELES ALTO Y CRÍTICO DE ESTRÉS HÍDRICO (2019)

NUESTRA DEPENDENCIA DE LOS RECURSOS NATURALES SE INCREMENTA

MÁS ALLÁ DEL **65% GLOBAL** ENTRE 2000 Y 2019

LA GRAN MAYORÍA DE LOS DESECHOS ELECTRÓNICOS DEL MUNDO NO SE GESTIONA DE MANERA SEGURA

EL CRECIMIENTO DE CIUDADES AUMENTA LOS PROBLEMAS DE LOS RESIDUOS SÓLIDOS URBANOS

A NIVEL MUNDIAL **RESIDUOS SÓLIDOS MUNICIPALES**

82% RECOGIDOS

55% GESTIONADOS EN INSTALACIONES CONTROLADAS (2022)

99% DE LA POBLACIÓN URBANA GLOBAL RESPIRA AIRE CONTAMINADO

SEGÚN LAS NUEVAS DIRECTRICES DE LA OMS SOBRE LA CALIDAD DEL AIRE DE PM_{2.5} < 5 UG/M³

EL CAMBIO CLIMÁTICO ES EL "CÓDIGO ROJO" DE LA HUMANIDAD

UNA VENTANA PARA EVITAR LA CATÁSTROFE CLIMÁTICA SE ESTÁ CERRANDO RÁPIDAMENTE

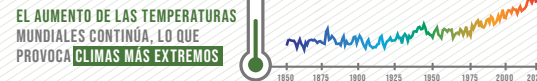

LAS EMISIONES DE CO₂ RELACIONADAS CON LA ENERGÍA AUMENTARON UN **6%** EN 2021

ALCANZANDO EL NIVEL MÁS ALTO DE LA HISTORIA

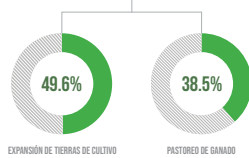
LA FINANCIACIÓN CONTRA EL CAMBIO CLIMÁTICO NO ALCANZA LOS 100 MIL MILLONES DE COMPROMISO ANUALES

LOS PAÍSES DESARROLLADOS APORTARON 79.600 MILLONES EN FINANCIACIÓN PARA EL CLIMA EN 2019

10 MILLONES DE HECTÁREAS DE BOSQUE SE DESTRUYEN CADA AÑO

CASI EL **90%** DE LA DEFORESTACIÓN MUNDIAL SE DEBE A LA EXPANSIÓN AGRÍCOLA

LA BIODIVERSIDAD SE CONSIDERA MUY POCO EN EL GASTO DE RECUPERACIÓN DE COVID-19

CERCA DE **40.000 ESPECIES** ESTÁN DOCUMENTADAS QUE ESTARÁN EN PELIGRO DE EXTINCIÓN EN LAS PRÓXIMAS DÉCADAS

Maila globaleko tentsio horiek guztiek agerian uzten dute jasangarritasunari eta ingurumena hobetzeari irmo eta modu koordinatuan heltzeko beharra. Ez da ahaztu behar ingurumena dela eredu sozioekonomikoaren oinarrietako bat eskala guztietan, eta, beraz, sektore horri lehentasuna emanez gero, erronka globalen aurrean dugun erresilientzia hobetu baino ez dugu egingo.

INGURUMEN GARBI, OSASUNTSU ETA JASANGARRIRAKO SARBIDEA IZATEA GIZA ESKUBIDE UNIBERTSALA DA

Hala aitortu zuen Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2022ko uztailean ebazpen baten bidez; bertan, ingurumen osasuntsua izateko eskubidea dagoen nazioarteko zuzenbidearekin lotuta dagoela adierazten da, eta ingurumen akordio multilateralak erabat aplikatu behar direla baieztatzen da.

Halaber, onartzen du klima aldaketaren inpaktuak, baliabide naturalen kudeaketak eta erabilera jasanezinak, airearen, luraren eta uraren kutsadurak, produktu kimikoen eta hondakinen kudeaketa desegokiak eta, ondorioz, biodibertsitatearen galerak eragina dutela eskubide hori baliatzeko orduan, eta ingurumen kalteek ondorio negatiboak dituztela, zuzenekoak zein zeharkakoak, giza eskubide guztiez baliatzeko.

Ebazpenak eskatzen die estatuei, nazioarteko erakundeei eta enpresei ahaleginak areagotu ditzatela guztiontzako ingurumen osasuntsua bermatzeko.

Europa mailan, 40 urte baino gehiago daramatzate erronka horiei erantzuten. Orduetik hona, Europar Batasunaren ondoz ondoko Ingurumen Ekintzako Programek ingurumen eta klima politikako testuinguru bat eskaini dute, eta horri esker, ingurumen helburuek erdigunean jarraitzen dute eta ingurumena Europako politikaren beste arlo batzuetan txertatu da. Hala, mundu mailan, ingurumen konpromisoak hartzeaz gain, helburu estrategiko zehatzak lortu dira, hala nola CO₂ isuriak murriztea.

Batasunaren Ingurumen arloko 2030era arteko zortzigarren Ekintza Programa Orokorra 2022ko apirilean onartu zen, eta zera planteatzen du: ekonomia eredu berri baterako trantsizio ekologikoa bizkortzeko beharra. Ekonomia horrek klimatikoki neutroa, jasangarria, ez toxikoa eta baliabideen erabilera eraginkorra izan behar du; energia berriztagarrietan oinarritu behar da, eta erresilientea, lehiakorra eta zirkularra izan behar du modu justuan, zuzenean eta integratzailean. Halaber, ingurumenaren egoera babestu, berrezarri eta hobetu beharra dago, besteak beste biodibertsitatearen galera gelditu eta alderantzizkatuz. Programak politiken eta betearazpenaren ikuspegi integratua babesten eta indartzen du, European Green Deal oinarri hartuta.

Batasunaren Ingurumen arloko 2030era arteko zortzigarren Ekintza Programa Orokorra 2022ko apirilean onartu zen, eta zera planteatzen du: ekonomia eredu berri baterako trantsizio ekologikoa bizkortzeko beharra.

Horretarako, lehentasunezko sei helburu tematiko eta helburu horiek lortzeko 34 baldintza mesedegarri biltzen ditu, eta jarraipen esparru bat ezarri ere bai.

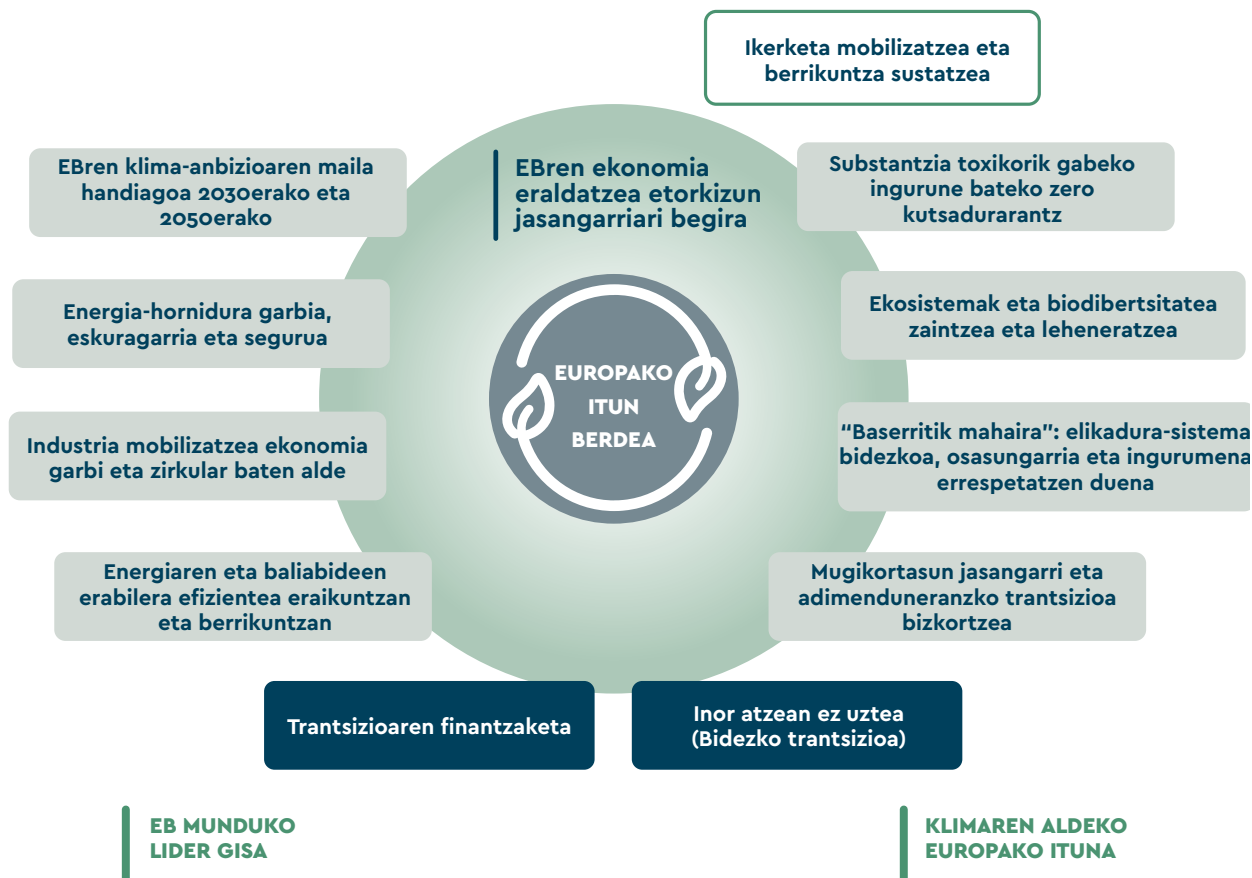
EUROPAKO VIII. IEPen HELBURUAK

- Berotegi efektuko gasen isuriak azkar eta aurreikusteko moduan murriztea, eta hustubide naturalek xurgatutako gasen kopurua handitzea, 2030erako berotegi efektuko gasen emisioak murrizteko helburua lortzeko, inor atzean utziko ez duen bidezko trantsizioa bermatzeko.
- Egokitzeko gaitasuna etengabe handitzea eta zeharka integratzea, erresilientzia eta egokitzapena indartuz eta ingurumenak, gizarteak eta ekonomiaren sektore guztiek klima aldaketarekiko duten zaurgarritasuna murriztuz.
- Ongizatearen ekonomiarako bilakaera, planetari hartzen diona baino gehiago itzuliko diona, eta ekonomia zirkular ez toxikoa baterako trantsizioa azkartzea.

- Zero kutsaduraren helburua lortzea, baita produktu kimiko kaltegarriak dagokienez eta argi eta soinu kutsadurari dagokionez ere, eta pertsonen, animalien eta ekosistemen osasuna eta ongizatea babestea, ingurumen arrisku eta inpaktu negatiboen aurrean.
- Itsasoko, lurreko eta barneko uren biodibertsitatea babestea, kontserbatzea eta berreskuratzea, biodibertsitatearen galera geldituz eta alderantzikatuz, eta ekosistemen egoera, funtzioak eta ematen dituzten zerbitzuak hobetuz eta ingurumenaren egoera hobetuz, bereziki airea, ura eta lurzorua, eta desertifikazioaren eta lurzoruaren degradazioaren aurka borrokatuz.
- Jasangarritasunaren ingurumen alderdiak sustatzea, eta Batasunaren produkzioari eta kontsumoari lotutako klima eta ingurumen presio nagusiak nabarmen murriztea, bereziki energiaren, industriaren, eraikinen eta azpiegi-

turen, mugikortasunaren, turismoaren, nazioarteko merkataritzaren eta elikadura sistemaren arloetan.

Europako VIII. Ingurumen Programaren helburuen lorpena, beraz, **European Green Deal** ezartzean oinarritzen da. Programa 2019ko abenduan aurkeztu zenetik, Europar Batasunak erantzuna eman die maila globalean aurre egin behar diegun ingurumen eta klima erronkei. Ibilbide orri bat da, Europar Batasuneko ekonomia jasangarria izan dadin, erronkak aukera bihurtuz klimaren eta ingurumenaren arloko jarduera arlo guztietan, eta trantsizio hori bidezkoa eta integratzailea izan dadin Europako herritar guztientzat. Ekonomia garbi eta zirkular batera igaroz baliabideen erabilera eraginkorra bultzatzeko ekintzak planteatzen ditu, klima aldaketa gelditzeko, biodibertsitatearen galera leheneratzeko eta kutsadura murrizteko. Ekonomiaren sektore guztiak hartzen ditu barne, eta arreta berezia jartzen du garraioan, energian, nekazaritzan, industrian eta eraikuntzan.

European Green Deal osatzen duten elementuak
(Iturria: Batzordearen 2019ko abenduaren 11ko jakinarazpena)

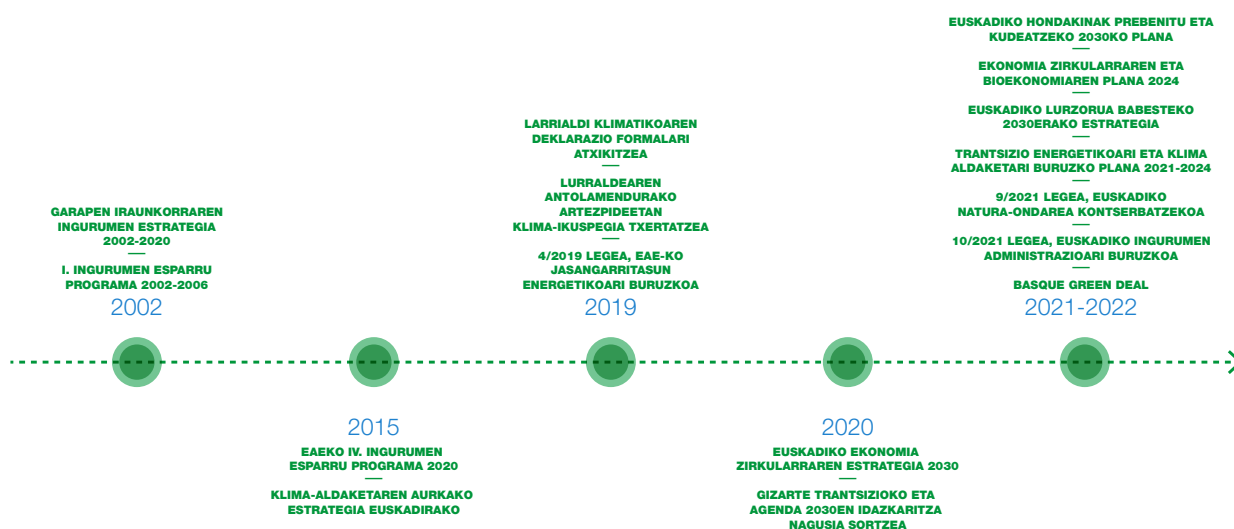
Europako politikaren bilakaeraren ildotik, **Euskadik** ere ibilbide luzea eta garrantzitsua du ingurumen erronka globalei eta tokikoei erantzuteko orduan, eta denboran aurrera egin ahala anbizio eta konpromiso maila gero eta handiagoa du.

Ibilbide luze hori legegintza eta plangintza tresnak sortuz eta abian jarri osatu da, bai eta zerbitzuen eta programen eguneroko kudeaketaren bidez ere, eta antolaketa erabakiak hartuz, tresna horien eraginkortasuna hobetzeko.

Ibilbide luze horretan, bi etapa handi bereiz ditzakegu, abiapuntuko egoeraren eta erabilitako tresnen tipologiaren arabera. Lehenengo etapa laurogeiko hamarkadan hasi zen, eta helburu nagusia izan zen ingurumen iraunkortasunaren dimentsioa ia existitzen ez zen industria politika baten ondorioz sortutako ingurumen arazo handien «suak itzaltzea». Eta bigarren etapa XXI. mendeko lehen bi hamarkadetan garatu da batez ere. Euskal administrazioek gure ingurumena errespetatzen dela bermatzeko beharrezkoak diren antolamendu tresnak txertatu dituzte, eta baita pizgarriak ere, erakunde publiko eta pribatuek beren estrategien barruan ingurumenaren dimentsioa pixkanaka sartu ahal izateko.

Azken urteotan, eta bereziki 2015etik aurrera, jasangarritasunaren kontzeptua txertatuta, aurrerapen hori nabarmen bizkortu da, kontzeptu hori hainbat politika sektorialetan eta tresnatan garatuz eta integratuz, eta Euskadik nazioarteko ekimen eta programetan parte hartze aktiboa izanez.

2020an Gizarte Trantsizioko eta 2030 Agendako Idazkaritza Nagusia sortu zenean, Eusko Jaurlaritzak bere gain hartu zituen Nazio Batuen 2030 Agendaren garapen jasangarrirako lehentasunak eta helburuak, eta urtebete geroago **2030 Agendaren lehentasunen euskal programa** garatu zuen, lankidetzara kontratu sozialaren kultura, talde kultura, ehuntzen laguntzeko asmoz. Oinarri etikoko kontratu soziala, printzipioen, balioen eta erronken proiektio oso partekatu gisa ulertua, egungo krisi testuingurua gizarte kohesio-natu eta bidezkoago batekin gainditzeko baliagarria izango dena.

Euskadik jasangarritasunaren arloan azken 20 urteetan izan duen ibilbidearen mugarri nabarmenak

Ardatzak

Konpromiso eragileak

Proiektu enblematikoak

1. Pertsonak. Ekitatea	<ul style="list-style-type: none"> Pobrezia eta gosea desagerraraztea, desberdintasunak murriztea eta bazterkeria prebenitzea. 	I. Ekitatea proiektua
	<ul style="list-style-type: none"> Hezkuntza inklusiboan sakontzea, gizarte kohesionatuagoa, solidarioagoa eta jasangarriagoa sustatzeko. 	II. Hezkuntzaren auzolana. Guztiantzako hezkuntza proiektua
2. Planeta. Ekologia	<ul style="list-style-type: none"> Klima-aldaketa leheneratzea: <ul style="list-style-type: none"> - ekosistemak eta biodibertsitatea kontserbatzea, lehengoratztea, - eta deskarbonizazioa eta energia berriztagarriak. 	III. Energia-Ekiola + Klima-On-darea proiektua
	<ul style="list-style-type: none"> Ekosistema berde eta inklusiboko hiria, mugikortasuna eta hirigintza bultzatzea. 	IV. Opengela proiektua
3. Oparotasuna. Elkartasuna	<ul style="list-style-type: none"> Osasun publikoa partekatzea, pertsona guztiengana iristen den ondasun komun gisa, tokiko mailan zein mundu mailan. 	V. Osasun Globala proiektua
	<ul style="list-style-type: none"> Jasangarritasunaren eta erantzunkidetasunaren oinarriak ezartzea eta garatzea ekonomian eta enpresan. 	VI. Basque Ecodesign Center proiektua
4. Bakea. Giza eskubideak	<ul style="list-style-type: none"> Bizikidetzak justu eta inklusiboak giza duintasunaren errespetuan oinarritutako mundu baketsu bat lortzen laguntzea. 	VII. The Basque case: lessons learned for the prevention of violence and protection of peace proiektua (Indarkeria prebenitzeko eta bakea babesteko euskal kasuaren ikaskuntzak).

Eusko Jaurlaritzaren konpromiso eragileak eta proiektu enblematikoak 2030 Agendaren arloan

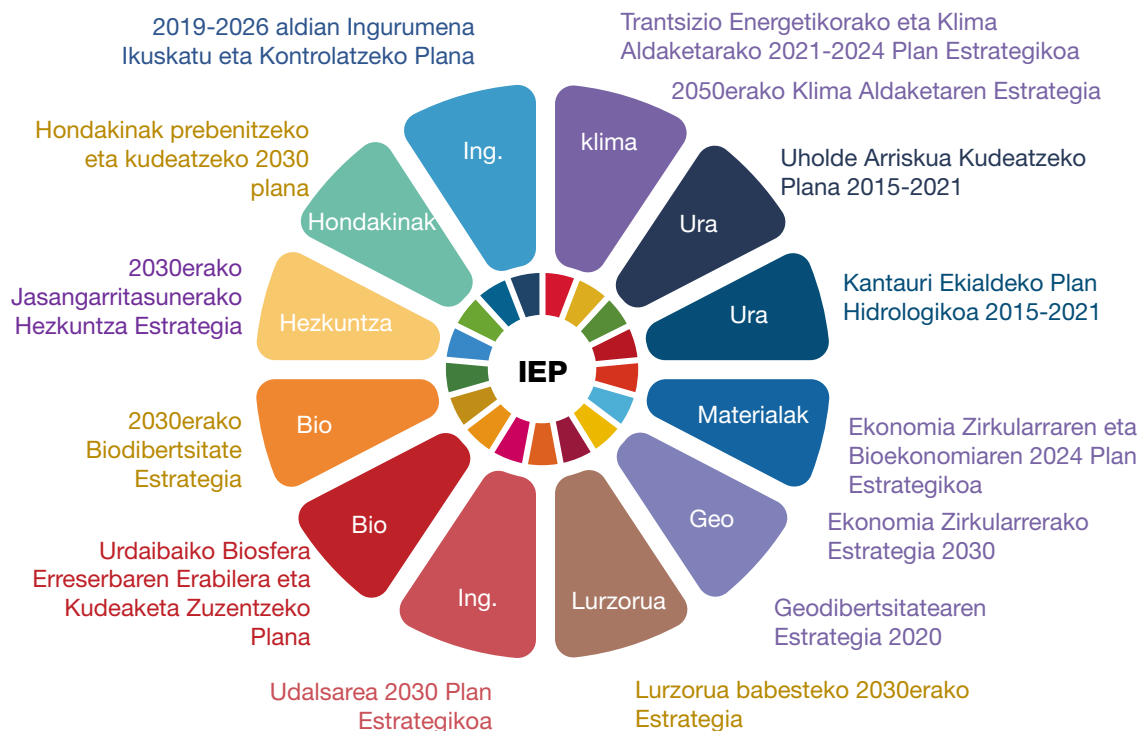
(Iturria: 2030eko Agendaren lehentasunen euskal programa)

Jasangarritasuneranzko alderdi guztiak lantzen dituen zeharkako konpromiso estrategiko handi horrekin batera, eta Europar Batasuneko adibideari jarraiki, 2021ean Eusko Jaurlaritzak bere ibilbide orria osatu zuen, ingurumenaren aldetik jasangarriagoa izango den etorkizuna lortzeko: **Basque Green Deal**. Ibilbide orri horrek bi helburu nagusi jasotzen ditu, emisioak murriztea eta energia berriztagarria sortzea, baina ez da eremu horietara soilik mugatzen; izan ere, industria eta teknologia palanka nagusitzat dituen eredu ekonomikoa aurkezten du eta, beraz, zientzia, teknologia, ekonomia zirkularra, industria, trantsizio energetikoa eta elikadura katea lerrokatu egiten dira, helburu bera lortzeko: garapen justu eta jasangarria.

Basque Green Dealek bost lan ildo nagusi ditu:

- Energia berriztagarrien aldeko apustua.
- Industria jasangarria.
- Mugikortasun jasangarria.
- Biodibertsitatea babestea eta kutsadura murriztea.
- Elikadura «landa eremutik mahaira».

Basque Green Dealen ingurumen arloko konpromisoa corpus oso batean gauzatzen joan da orain arte; corpus hori **ingurumen plangintza sektoriala** eta estrategikoa da, eta ingurumen arloko hainbat bektoretan eta haien erronka espezifikoetan oinarritzen da.

Euskadin indarrean dauden ingurumen plan eta estrategia nagusiak

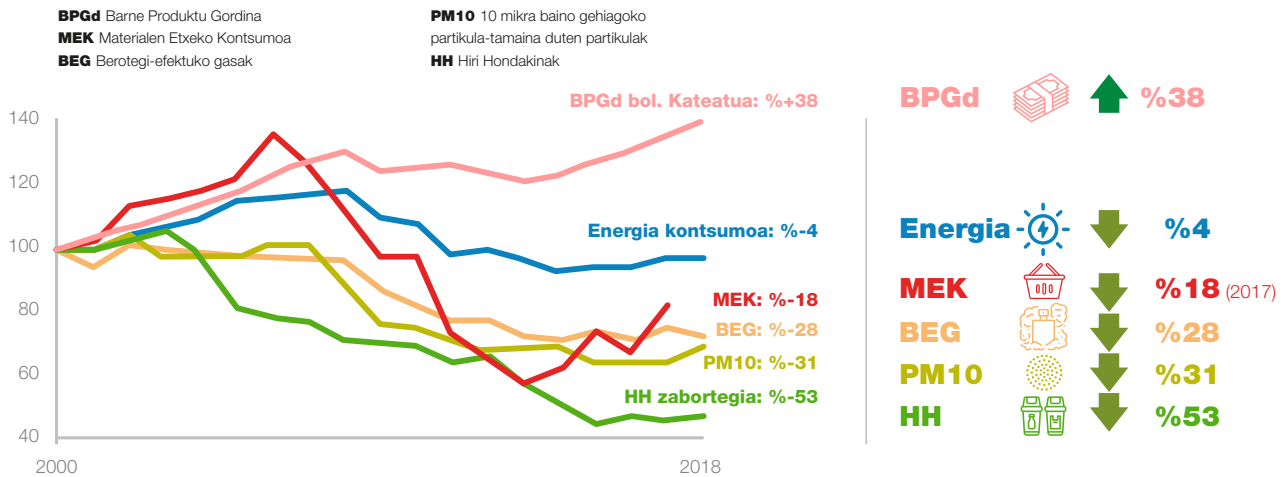
Plan eta estrategia multzo zabal hori eta Basque Green Deal bera garatzeak markatu du aurreko Ingurumen Esparru Programa, **EAEko Ingurumen Esparru Programa 2020** (IV. IEP) izenekoa, ezartzeko azken etapa. IV. IEP 2014ko abenduan onartu zen, eta sei helburu estrategiko, lehentasunezko 75 jarduera eta zeharkako sei funtsezko proiektu jasotzen zituen.

Indarraldia amaitu ondoren, IV. IEPren ebaluazioak (ikus 2. eranskina – 2020rako IV. Ingurumen Esparru Programaren azken ebaluazioaren txostena) egiaztatu zuen programa funtsezkoa dela modu koordinatuan aurrera egiteko Euskadin garrantzi handiena duten ingurumen gaietan, bai eta ingurumen bektoreen gobernantzarekin lotutako beste elementu batzuetan ere, eta ingurumenaren babesa enplegua eta oparotasuna sortuko dituen garapen ekonomikorako bateragarria ez ezik, beharrezkoa ere badela aitortzeko prozesuan. Zehazkiago, IV. IEPren ebaluazioak honako hau utzi du agerian:

- Euskadiko ingurumen politika eraldaketa prozesu etengabea dago. Eraldaketa hori Europarekin bat dator beti, eta egindako ahalegin globalaren ondoriozko emaitza handiagoa lortze aldera. Horretarako, funtsezkoa da araugintzako esku hartzeetatik

nagusiki ingurumen dimentsioa politika sektorialetan gehiago integratzen duten esku hartzeetara igarotzea. Sektore itxiak apurtzea, ingurumen iraunkortasuna txertatuta, etapa berri baterako gakoa izan beharko litzateke. Adibidez, ekonomia zirkularra industrian eta eraikuntzan, ekintza klimatikoa energia eta garraio politikan, ingurumen determinatzaileak pertsonen osasunean edo elikadura iraunkorra eta biodibertsitatearen babesa landa garapeneko politikan.

- Azken hamarkadetako ingurumen politika sektorialek fruituak eman dituzte, baina gaur egungo “business as usual” joerari eustea ez da nahikoa egungo erronkei behar bezala aurre egiteko. Ingurumenari dagokionez lortutako emaitzarik nabarmenetako bat da EAEko ekonomia erabat banandu izana berotegi efektuko gas, materialen kontsumo, atmosferako partikula edo zabortegiko hiri hondakinetatik.
- Norabidea egokia da, baina egungo intentsitatea ez da nahikoa. Gizarte oparo, moderno eta aurreratu egituratzeko, gure baliabide naturalak babestu eta errespetatu behar ditugu. Horrela txertatuko da guztiz ingurumenaren jasangarritasuna Basque Country 2030 Agendan. Beharrezkoa da etorkizuneko erronketan azkar sakontzea.

Hazkunde ekonomikoaren eta ingurumen adierazle nagusien arteko banantzearen bilakaera Euskadin

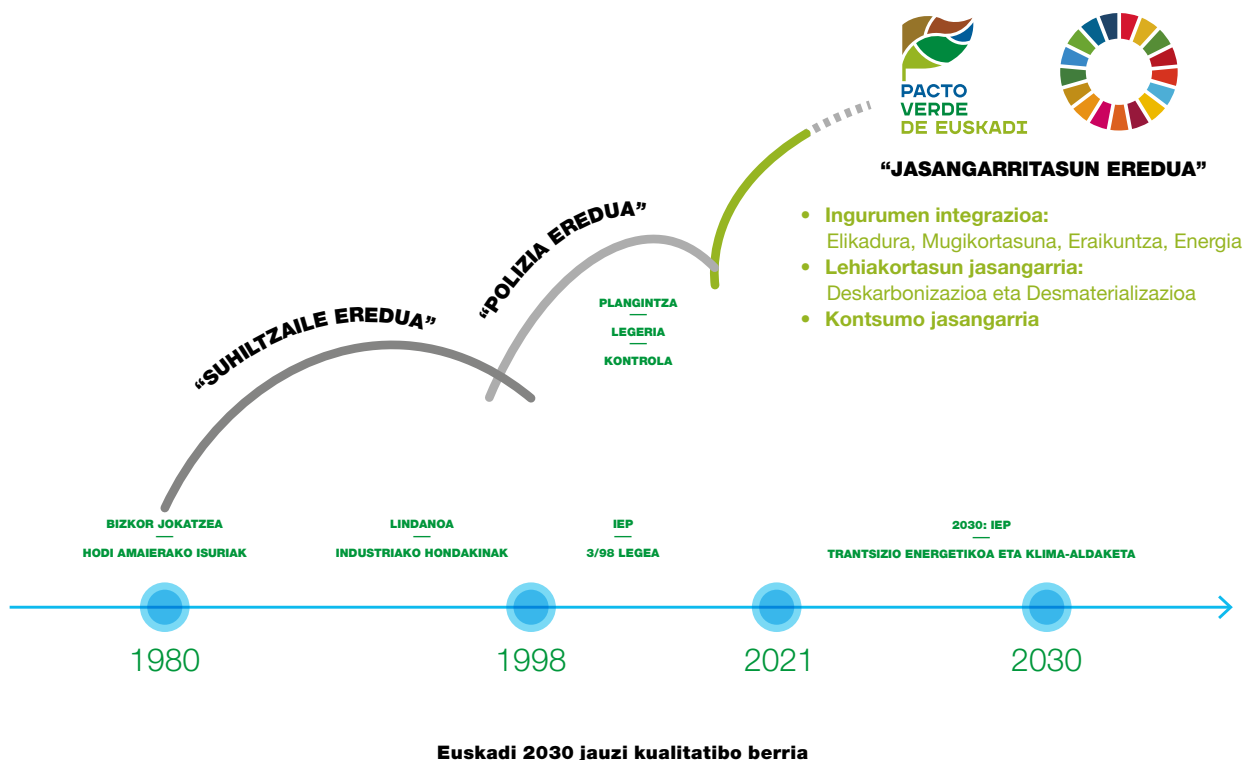
(Iturria: 2020ko Ingurumen Esparru Programaren ebaluazio txostena)

■ Esparru sozioekonomikoen arteko erlazio konplexuak gaitasun berriak, dinamikoak eta datuen kudeaketa aurreratua sortzeko beharra planteatzen du, errealitate berri horri eman beharreko erantzuna optimizatzeko.

Horrenbestez, IV. IEPren bidearen amaierara iritsiko gara, Euskadiko ingurumenaren egoera argi eta garbi hobetu dela erakusten duen argazki batekin. Bertan, hazkunde ekonomikoa eta ingurumen adierazle nagusiak funtsean bereiztea lortu da, baina oraindik

ere badira hobetu beharreko eremu nabarmenak, intentsitate handiagoarekin eta ikuspegi berriekin aurre egin behar zaienak, hala nola klima aldaketaren arriskuak edo ekosistemen egoera.

Testuinguru horretan, 2030erako IEP etapa berri batarako plataforma gisa planteatzen da, eta anbizio jauzi berria dakar: jasangarritasunaren kontzeptua politika publiko guztietan eta enpresen eta euskal gizartearen estrategia eta dinamiketan integratu beharra dago.

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO